

Autor: Katarzyna Cieplińska-Olejek

Temat: Usuwanie niemieckich śladów – budowa nowej tożsamości miasta

Scenariusz jest przeznaczony do realizacji w szkole ponadgimnazjalnej, na lekcji historii lub historii i społeczeństwa.

Liczba uczniów: klasa

Czas trwania lekcji: 2 x 45 minut

Cele lekcji

Uczeń:

- wyjaśnia przyczyny i okoliczności zmiany nazewnictwa niemieckiego na polskie we Wrocławiu po zakończeniu II wojny światowej;
- rozumie i ocenia propagandowy charakter tych zmian w kontekście przyłączenia Dolnego Śląska do Polski;
- wskazuje negatywne aspekty omawianego zjawiska;
- wyjaśnia trudności praktyczne związane z przeprowadzeniem zmiany nazewnictwa;
- wykorzystuje materiały źródłowe do tworzenia narracji historycznej;
- analizuje teksty źródłowe, wskazując związki przyczynowo skutkowe;
- dokonuje analizy porównawczej źródeł historycznych, uwzględniając kontekst historyczny;
- analizuje źródło graficzne – herb miasta.

Metody dydaktyczne

- rozmowa nauczająca,
- dyskusja na forum klasy,
- praca w grupach,
- burza mózgów,
- analiza tekstów źródłowych,
- analiza zdjęć i fragmentów filmu dokumentalnego

Struktura lekcji

Część organizacyjna lekcji trwająca 5 minut:

- przedstawienie założeń merytorycznych zajęć,
- przekazanie materiałów pomocniczych.

Część I

- A. **Wprowadzenie:** mini wykład nauczyciela na temat polityki polskich władz miasta w kwestii niemieckiego i polskiego nazewnictwa.

Po objęciu administracji we Wrocławiu przez polskie władze kwestią priorytetową stała się zmiana nazewnictwa ulic, placów, mostów, parków, a nawet cmentarzy. Istotną sprawą była również likwidacja pomników świadczących o niemieckim charakterze miasta, zmiana nazwisk oraz zniszczenie wszelkich śladów tzw. „niemczyzny”. Zgodnie z decyzją wojewody Stanisława Piaskowskiego wszystkie pozostałości niemieckiego charakteru miasta miały zniknąć najpóźniej do 1 maja 1948 roku. Było to związane z organizacją Wystawy Ziem Odzyskanych, miało zatem wymiar czysto propagandowy. Już w lipcu 1945 roku Zarząd Miejski uchwalił pierwsze zmiany nazw ulic, co ciekawe – państwowe wytyczne dotyczące tych zmian pojawiły się dopiero w 1947 roku, kiedy ulice często miały już swoich nowych patronów. Proces polonizacji Wrocławia, przeprowadzany nie bez trudności, zakończył się w 1948 roku.

B. Praca w grupach

Polecenia dla grup

1. Przeprowadźcie w grupach dyskusję na temat praktycznych problemów związanych ze zmianą nazewnictwa ulic i placów. Stwórzcie mapę mentalną omówionych problemów i ich wpływu na życie codzienne (uczniowie powinni zwrócić uwagę na problemy komunikacyjne, przyzwyczajenie ludności do dawnych nazw, problemy poczty, urzędów, itd.).

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

2. Wyjaśnijcie w jaki sposób nowe nazewnictwo ulic i placów miało wzmożyć poczucie tożsamości Polaków przybyłych do Wrocławia w wyniku wędrowki ludów. Odnieście

się do podanych poniżej przykładów oraz niemieckich i polskich patronów ulic i placów, uwzględniając ich rolę w historii stosunków polsko-niemieckich.

Przykłady

- Bismarckstrasse – ul. Bolesława Chrobrego
- Blücherstarsse – ul. Ks. Józefa Poniatowskiego
- Friedrich von Tauntzienplatz – Plac Tadeusza. Kościuszki
- Adolf Hitlerstarsse – ul. Adama Mickiewicza
- Keiserstrasse – Plac Grunwaldzki
- Srasse der SA – ul. Powstańców Śląskich

Dodatkowe informacje na temat niemieckich patronów ulic

- Keiserstarsse – ul. Cesarska
- Friedrich von Tauntzien – generał armii pruskiej, dowódca obrony Wrocławia przed wojskami austriackimi podczas wojny siedmioletniej,
- Gebhardt L.Blücher – feldmarszałek pruski, pogromca Napoleona, dowódca armii pruskiej m.in. w bitwie pod Waterloo, Kaczawą, Lipskiem,
- Otto von Bismarck – główny autor zjednoczenia Niemiec, twórca antypolskiej polityki germanizacyjnej.

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

3. Na podstawie tekstu „Czerwony Kapturek musi zniknąć” i „Gen. Witold czy książę Witold” Joanny Hytrek – Hryciuk [w:] *Wrocław 1945–2016*, Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław 2016, ss. 112–113. wskaż absurdy polityki polonizacji miasta. Wyjaśnij ich przyczyny.

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

4. Wyjaśnij znaczenie pomników dla tożsamości miasta i ich rolę w propagowaniu oficjalnej polityki historycznej władz. Odnieście się do podanych poniżej przykładów zniszczonych pomników niemieckich i ich polskich następców.

Przykłady

- Pomnik Wilhelma I (ul. Świdnicka) – pomnik Bolesława Chrobrego,
- Pomnik Friedricha von Tauntziena (plac T. Kościuszki) – Kamień ku Czci Bojowników o Wyzwolenie Narodowe i Społeczne, dzisiaj: Obelisk Pamięci Uczestników Walk 1791, 1794, 1830/1831, 1846, 1863–1864, 1905, 1914–1918, 1939– 1945,
- Pomnik Helmutha von Moltke (ul. Pretficza) – Pomnik Zwycięstwa
- Pomnik Fryderyka Wilhelma III (Rynek) – Pomnik Aleksandra Fredry

Dodatkowe informacje na temat niemieckich patronów ulic

- Wilhelm I – Wilhelm I Hohenzollern, król Prus w latach 1861–1888, od 1871 cesarz niemiecki,
- Fryderyk Wilhelm III – od 1797 roku król pruski z dynastii Hohenzollernów,
- Helmuth von Moltke – pruski generał i feldmarszałek, reformator armii pruskiej, a potem Armii Cesarstwa Niemieckiego.

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

Materiały dydaktyczne

1. *Wrocław 1945–2016*, Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław 2016
2. Herby Wrocławia [w:] https://pl.wikipedia.org/wiki/Herb_Wroc%C5%82awia

Proponowana praca domowa

Dokonaj analizy tarcz herbowych Wrocławia z 1990, 1938 i 1948 roku. Uzasadnij tezę, że herby są odzwierciedleniem swoich czasów.